

Kodeks Etyki Diagnosty Laboratoryjnego

Potrzeba ustanowienia Kodeksu Etyki Diagnosty Laboratoryjnego wynika z rozwoju medycyny, w której coraz większą rolę odgrywa wyspecjalizowana diagnostyka laboratoryjna. Pozwala ona nie tylko ustalać trafne diagnozy umożliwiające podejmowanie skutecznych działań terapeutycznych, ale - w coraz większym stopniu - przyczynia się do rozwoju samego leczenia i skutecznej profilaktyki medycznej. Jest rzeczą zrozumiałą, że wraz ze wzrostem znaczenia diagnostyki laboratoryjnej w świadomości świadczeniodawców i pacjentów uzyskała ona status zawodu zaufania publicznego. W praktyce oznacza to, że diagnosty laboratoryjni stawiają sobie wysokie wymagania moralne i zawodowe. Kodeks Etyki Diagnosty Laboratoryjnego, którego sygnatariuszami są indywidualni diagnosty laboratoryjni poprzez swoich przedstawicieli zebranych na Nadzwyczajnym Krajowym Zjeździe Diagnostów Laboratoryjnych w dniu 13 stycznia 2006 r., odgrywać będzie ważną rolę w procesie kształcenia specjalistów o wysokim poziomie moralnym i właściwych postawach zawodowych. Kodeks, stanowiąc wyraz ukształtowanej świadomości moralnej środowiska, jest podstawą do oceny zawodowego zaangażowania i postaw moralnych członków korporacji.

Kodeks Etyki Diagnosty Laboratoryjnego opiera się na powszechnie przyjętych normach etyki oraz zasadach wynikających z tradycji zawodu. Naczelną normą postępowania diagnosty laboratoryjnego jest dobro osoby ludzkiej, które winno być chronione zarówno w odniesieniach indywidualnych, jak i społecznych. Z zasady tej wynika powinność poszanowania godności człowieka, jak również budowanie takich odniesień w pracy zawodowej, by jej naczelnym celem była służba człowiekowi według powszechnie cenionych wartości, takich jak: uczciwość, rzetelność i kompetencja.

I. ZASADY OGÓLNE:

§ 1

Diagnosta laboratoryjny powinien wykonywać swoje zadania w sposób zgodny z powszechnie przyjętymi normami etycznymi, zasadami sztuki zawodu oraz przepisami prawa regulującymi wykonywanie zawodu.

§ 2

Dobro pacjenta jest dobrem nadrzędnym, wynikającym z jedności i niepowtarzalności osoby ludzkiej.

§ 3

Nadrzędne wartości moralne, takie jak: dobro, prawda, wolność, równość, sprawiedliwość dyktują sposób i zasady postępowania wobec pacjenta.

§ 4

Diagnosta laboratoryjny, postępując według zasad rzetelności, uczciwości, bezstronności i wiarygodności oraz zgodnie z zasadami ekonomiki, powinien wykonywać swoje czynności z szacunkiem dla osoby ludzkiej.

§ 5

Mając na uwadze doniosłość uprawianego zawodu, diagnosta laboratoryjny podejmuje swoje obowiązki w poczuciu odpowiedzialności za własny samorząd zawodowy, dbając o kształtowanie nienaganych postaw oraz rozwój zawodowy.

II. ZASADY SZCZEGÓŁOWE:

1. Diagnosta laboratoryjny wobec pacjenta

§ 6

Diagnosta laboratoryjny wykonuje swoje czynności ze świadomością, że wyniki jego pracy chronią zdrowie i życie człowieka.

§ 7

Diagnosta laboratoryjny, stosując całą swoją wiedzę i umiejętności, dąży do uzyskania wiarygodnych wyników badań i dokonuje ich interpretacji dla potrzeb diagnostycznych, leczniczych, sanitarno-epidemiologicznych i profilaktycznych.

§ 8

Diagnosta laboratoryjny postępuje według zasady skuteczności i przydatności diagnostycznej badań.

§ 9

Diagnosta laboratoryjny z należytą dbałością i starannością pobiera i zabezpiecza pozyskany do badań materiał biologiczny. Materiał pobrany od pacjenta może być za jego zgodą archiwizowany. Diagnosta laboratoryjny zobowiązuje się do jego zabezpieczenia przed użyciem i wykorzystaniem przez osoby trzecie.

§ 10

Diagnosta laboratoryjny wykonujący testy, które służą do identyfikacji nosiciela genu odpowiedzialnego za chorobę, oraz testy, które wykrywają genetyczne predyspozycje lub podatność na zachorowanie, może te przeprowadzać wyłącznie dla celów zdrowotnych albo dla badań naukowych związanych z celami zdrowotnymi. Badania te podlegają odpowiedniemu poradnictwu genetycznemu.

2. Tajemnica zawodowa

§ 11

Diagnosta laboratoryjny zobowiązany jest zachować w ścisłej tajemnicy wszystko, czego dowiedział się o pacjencie podczas przeprowadzanych badań. Zarazem zobowiązany jest on do zabezpieczenia wszelkich w/w informacji przed osobami trzecimi.

§ 12

Diagnosta laboratoryjny nie może brać udziału w:

- 1) zatajaniu wyników badań laboratoryjnych,
- 2) fałszowaniu wyników badań lub nieuzasadnionym zaniechaniu wykonania zleconych badań,

- 3) popełnianiu plagiatu w pracy naukowej czy dostosowywaniu wyników do postawionej przez siebie lub zleceniodawcę tezy,
- 4) udostępnianiu wyników badań laboratoryjnych dotyczących pacjenta, bądź też informacji o zagrożeniu dla zdrowia i życia pacjenta każdemu nieuprawnionemu, w tym pracodawcom i firmom ubezpieczeniowym,
- 5) przekazywaniu materiału biologicznego osobom trzecim,
- 6) niewłaściwym zabezpieczeniu materiału biologicznego (od pobrania do likwidacji).

§ 13

Wyniki badań należą do osoby, której one dotyczą, i mogą być tylko przez tę osobę lub za jej zgodą udostępniane innym osobom lub instytucjom.

§ 14

Diagnosta laboratoryjny, jako przedstawiciel zawodu zaufania publicznego, nie może ujawniać tajemnicy zawodowej, nie może też, w sprawach dotyczących diagnostyki laboratoryjnej, wprowadzać w błąd pacjenta oraz opinii publicznej.

§ 15

Diagnosta laboratoryjny winien udzielić pacjentowi (na jego wniosek) z najwyższą dokładnością i starannością zrozumiałych informacji o badaniu laboratoryjnym.

3. Diagnosta laboratoryjny wobec własnego środowiska

§ 16

Biorąc pod uwagę dynamiczny rozwój laboratoryjnej diagnostyki medycznej, diagnosta laboratoryjny powinien:

- 1) uzupełniać swoją wiedzę poprzez uczestnictwo w konferencjach naukowych i szkoleniach oraz studiowanie piśmiennictwa fachowego,
- 2) uzyskiwać specjalizacje,
- 3) czynnie uczestniczyć w inicjatywach swojej korporacji zawodowej zmierzających do doskonalenia organizacji pracy diagnostów laboratoryjnych i rozwoju diagnostyki laboratoryjnej poprzez:
 - a) współtworzenie standardów jakości medycznych laboratoriów diagnostycznych,
 - b) poszerzanie zakresu oraz podnoszenie poziomu usług świadczonych przez środowisko diagnostów laboratoryjnych,
 - c) przestrzeganie zasad dobrej współpracy z osobami wykonującymi inne zawody medyczne,
 - d) określenie zasad dobrej współpracy między diagnostami laboratoryjnymi ze szczególnym zwróceniem uwagi na eliminowanie problemu nieuczciwej konkurencji,
 - e) wypracowanie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy współwykonujących czynności diagnostyki laboratoryjnej,
 - f) ustalanie postępowania w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego,
 - g) zabieganie o środki i warunki potrzebne do właściwego wykonywania zawodu,
 - h) oddziaływanie na finansową i społeczną politykę państwa skierowaną na ochronę zdrowia i życia ludzkiego,
 - i) współuczestnictwo w procesie przygotowywania programów kształcenia w zakresie diagnostyki laboratoryjnej.

§ 17

Diagnosta laboratoryjny przestrzega zasady kompetencji, a w wypadku problemów przekraczających jego wiedzę, bądź jakichkolwiek wątpliwości dotyczących uzyskanych wyników lub ich interpretacji winien zasięgać porad odpowiednich specjalistów.

§ 18

Diagnosta laboratoryjny zobowiązany jest do budowania etosu swojego zawodu, do jego promocji i rozwoju. Szczególnie ważna jest dbałość o budowanie społecznego zaufania, które jest nieodzownym warunkiem dobrego pełnienia zadań ochrony zdrowia.

§ 19

Diagnosta laboratoryjny w relacjach z innymi diagnostami laboratoryjnymi w wypadku zauważenia błędów w ich postępowaniu winien z należnym taktem zwrócić się najpierw do samego zainteresowanego, a w sytuacji szczególnej skonsultować się z jego przełożonym.

§ 20

Diagnosta laboratoryjny powinien dzielić się swoją wiedzą ze współpracownikami, a sprawując funkcję kierowniczą, nie może utrudniać podwładnym zdobywania wiedzy związanej z wykonywanym zawodem, ma obowiązek motywować ich do rozwoju i ułatwiać podnoszenie kwalifikacji.

4. Diagnosta laboratoryjny wobec społeczeństwa

§ 21

W stosunku do pacjenta, jego rodziny i otoczenia diagnosta laboratoryjny zachowuje należyty szacunek oraz przestrzega zasad kultury osobistej.

§ 22

W stosunku do lekarza zlecającego badania diagnosta laboratoryjny zobowiązany jest do współpracy.

§ 23

Diagnosta laboratoryjny nie może uzależniać świadczonej przez siebie usługi od dodatkowej gratyfikacji pochodzącej od firm reprezentujących producentów sprzętu i zaopatrzenia medycznego, od samych pacjentów, od firm ubezpieczeniowych, od osób i instytucji w jakikolwiek sposób zainteresowanych uzyskaniem określonych wyników.

§ 24

W sytuacji zaistnienia konfliktu z własnym sumieniem diagnosta laboratoryjny może odmówić wzięcia udziału w powierzonych mu czynnościach, jednoznacznie i niezwłocznie o tym informując zainteresowanych oraz swoich przełożonych.

§ 25

W sytuacji stosowania przez przełożonych lub osoby zlecające badania jakichkolwiek form nacisku, diagnosta laboratoryjny może zwrócić się do swojej korporacji o pomoc i ochronę prawną.

§ 26

Diagnosta laboratoryjny w organizacji pracy medycznego laboratorium diagnostycznego i jego kierowaniu postępuje według zasad moralnych, unikając nieuczciwej konkurencji i nepotyzmu.

III. POSTANOWIENIA KOŃCOWE:

§ 27

Niniejszy Kodeks Diagnosty Laboratoryjnego jest zbiorem podstawowych norm etycznych, którymi winien kierować się każdy przedstawiciel zawodu.

§ 28

Kodeks jest źródłem ogólnych wskazań moralnych, które nie zastępują procesu formacji osobowej i zawodowej diagnosty laboratoryjnego.

§ 29

Nieustanna refleksja nad sformułowanymi zasadami postępowania diagnosty laboratoryjnego winna stanowić podstawę do doskonalenia postaw moralnych i zawodowych diagnostów laboratoryjnych.

§ 30

Dbłość o przestrzeganie i egzekwowanie zasad Kodeksu Etyki Diagnosty Laboratoryjnego przez diagnostę laboratoryjnego spoczywa na władzach Korporacji, a w szczególności na członkach Komisji ds. Etyki.

Słownik podstawowych pojęć użytych w Kodeksie:

1. **Cnota;** stała dyspozycja człowieka do czynienia dobra, czyli stała gotowość człowieka do postępowania moralnego. Podstawowe cnoty to: dobroć, męstwo, umiarkowanie, sprawiedliwość.
2. **Ekonomika;** umiejętność osiągania maksymalnego rezultatu przy zastosowaniu optymalnych środków, czyli sposób racjonalnego zarządzania środkami dla uzyskania oczekiwanego rezultatu. Często ekonomikę kojarzy się z oszczędnym zarządzaniem dobrami.
3. **Etos;** zwyczaj postępowania przyjęty przez określoną społeczność. Zbiór nienaruszalnych zasad moralnych, czyli pewien wzorzec godziwego postępowania człowieka. Często przez etos rozumie się zbiór wartości szczególnie cenionych w danej społeczności np. etos rycerski, etos zawodowy, etos wynikający z religijnego wychowania np. chrześcijański, muzułmański, judaistyczny. Innym jest np. etos lekarski, etos prawniczy, etos urzędniczy etc, wynikający z pragmatyki postępowania danej grupy społecznej czy zawodowej.
4. **Etyka;** dziedzina filozofii, która w oparciu o umysł/o rozum/o naturalne zdolności poznawcze człowieka ustala normy postępowania, to znaczy określa się, jakie postępowanie, jakie działanie prowadzić mogą do osiągnięcia szczęścia i realizować będą dobro człowieka. Tym zajmuje się etyka normatywna. Zaś etyka opisowa opisuje i analizuje postępowanie człowieka nie tworząc normatywu powinnościowego, podobnie jak etyka sytuacyjna, relatywistyczna.
5. **Formacja osobowa; wzór osobowy** realizowany w procesie wychowania poprzez naśladownictwo i odwzorowanie pożądanych postaw moralnych w społeczeństwie. Zespół działań zmierzających do kształtowania pożądanej postawy moralnej człowieka. Formacja osobowościowa realizowana jest w procesie wychowania na dyspozycjach genetycznych. Ogromną rolę w procesie formacji osobowej stanowią autorytety, czyli osobowe wzorce postępowania.
6. **Formacja zawodowa;** kształtowanie i doskonalenie umiejętności zawodowych człowieka. Obejmuje ona zarówno kształtowanie zdolności technicznych, jak i dojrzałości osobowej, co ma szczególne znaczenie w przypadku zawodów zaufania publicznego. Tworzenie wzoru osobowego w danym zawodzie.
7. **Godność;** jedna z wartości, której człowiek doświadcza, jej pragnie i ma prawo jej bronić. Zbiór najbardziej wartościowych cech człowieka decydujących o jego wyjątkowości i niepowtarzalności. Godność rozpoznawana jest często jako naczelną wartość, której naruszenie dotyka czegoś najistotniejszego w strukturze osoby ludzkiej.
8. **Kodeks etyczny;** zbiór norm postępowania moralnego przyjęty przez grupę osób, na przykład przez korporację zawodową. Sankcją wynikającą z niestosowania się do kodeksu jest sytuowanie się poza grupą określającą w kodeksie standardy postępowania. Kodeks jest jednym z ważnych instrumentów formacji zawodowej, która ma szczególne znaczenie w odniesieniu do zawodów zaufania publicznego.

9. **Komisja etyczna;** wybrany przez przedstawicieli grupy społecznej cieszący się szacunkiem wielu osób zespół, któremu powierza się troskę o respektowanie zasad moralnych, także ocenę postępowania członków wybranej wspólnoty, czyli jest to zespół wybranych osób spełniający nadzór nad respektowaniem norm deontycznych, w którego kompetencji leży ocena czynów poddanych osądowi i wartościowaniu ze względu na okoliczności tego czynu. Komisja etyczna spełnia rolę opiniotwórczą wobec czynów zgłoszonych do oceny.
10. **Norma deontyczna;** przyjęty i nakazany przez określoną grupę osób sposób postępowania tak wobec własnych członków, jak również wobec członków innych społeczności. Podstawową normą deontyczną jest nakaz czynienia dobra i unikania zła.
11. **Deontologia;** – nauka o nakazach i zakazach moralnych. W systemach etycznych, w których niemożliwe jest racjonalne ustalenie norm moralnych deontologia staje się jedynym sposobem oceny czynów ludzkich, które odnosi się do zakazów i nakazów. Kodeks etyczny ma charakter deontologiczny, choć winien opierać się na podstawowych normach etycznych.
12. **Nepotyzm;** kierowanie się przy podejmowaniu decyzji o wymiarze społecznym interesem osób najbliższych (np. rodziny); czyli – wykorzystywanie swojej funkcji i stanowiska do obsady członkami rodziny określonych funkcji, lukratywne stanowiska lub czynienie z nich dysponentów władzy.
13. **Normy moralne;** ogólne zasady postępowania chroniące dobro człowieka.
14. **Osoba;** jednostka ludzka rozumna, zdolna do poznania i wolnego wyboru. Dzięki zdolności poznania i wolnego wyboru działania osoby ludzkiej są świadome, odpowiedzialne i mają wymiar moralny. Podstawowymi własnościami charakteryzującymi człowieka jako osoby są godność, jedyność i niepowtarzalność. Wynikają one z rozumnej natury człowieka, który zdolny jest poznawać, oceniać i w sposób wolny wybierać. Dzięki temu czyny ludzkie są wolne, i niosą z sobą odpowiedzialność.
15. **Prawo naturalne;** zbiór podstawowych norm moralnych rozpoznawalnych na poziomie naturalnych zdolności poznawczych człowieka, czyli w sposób rozumny są rozpoznane zasady godziwego postępowania. Podstawowe zasady prawa naturalnego kazać chronić życie, zdrowie i nienaruszalność godności osoby ludzkiej. Prawo stanowione winno wynikać i odnosić się do podstawowych zasad prawa naturalnego.
16. **Sumienie;** świadomość moralna osoby ludzkiej w momencie dokonywania wyboru (podejmowania decyzji), czyli wewnętrzne przekonanie informujące o godziwości bądź niegodziwości czynu.
17. **Wartość;** podstawowa kategoria etyczna oznaczająca wszystko, co rozpoznawane jest przez człowieka jako cenne i godne pożądaniami. Wartość rozumiana jest jako pewien wzór i cel działań moralnych człowieka a zarazem narzędzie oceny moralnej czynów ludzkich.

18. Zasada moralna; reguła, którą winien się posługiwać człowiek w ocenie własnych wyborów, własnego postępowania. (odp. na pytanie: czym się kierowałeś?)

LITERATURA:

1. „Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Godności Istoty Ludzkiej wobec Zastosowań Biologii i Medycyny”

Aktualnie obowiązujące akty prawne:

ustawa o diagnostyce laboratoryjnej z dnia 27 lipca 2001 r. (tekst jednolity: Dz. U. 2004 r. nr 144 poz. 1529),
statut KIDL,
uchwały KRDL